

»Vi börjar få barn som vill läsa«

**Rapport från ett treårigt
skolbiblioteksprojekt.**

Inledning

Det är sen eftermiddag och bibliotekarien har gått hem – men biblioteket på Carl Engströmsgymnasiet i Eslöv är ändå öppet för alla elever. Den som vill låna en bok gör det själv i en apparat vid dörren.

Längst in i lokalen sitter Sofia, Nelina och Adela i några fåtöljer. De är 16 år och går i ettan på vård- och omsorgsprogrammet. Adela har bokat ett grupprum där hon har övat på en redovisning om Irland som hon ska hålla på nästa lektion i engelska. Alla tre är ofta här, för att det är lugnt och tyst. Det går att koncentrera sig på att läsa, och om man inte gör det är det ändå ett ställe där det är skönt att bara vara.

Nelina och Adela brukade gå till skolbiblioteket redan på högstadiet, medan Sofia inte hade den vanan då. Hon kommer inte från Eslöv utan från en grannkommun och på hennes förra skola var det inte tillåtet att vara i biblioteket hur som helst. Det som gällde var att låna en bok, och att sedan gå därifrån.

Vissa skolor försöker skapa rum som är öppna för alla, andra gör det inte.

En ändring i skollagen som trädde i kraft den 1 juli 2025 innebär att varje skola ska ha ett bibliotek som är bemannat. Alla skolor i Eslöv lever upp till det efter att den kommunala förvaltningen och politikerna häromåret genomförde en plan som går ut på att varje skola ska ha en bibliotekarie. Det är en högre ambitionsnivå än på många andra håll i landet. Var fjärde elev i Sverige har inget bemannat bibliotek att gå till på sin skola, visar Kungliga bibliotekets statistik. Tidigare var även Eslöv en sådan kommun som inte hade bemanning på varje skola. Skolresultaten dalade och något var tvunget att göras.

Åtgärderna har till stor del handlat om skolbibliotek. Det första viktiga steget var att förändra den kommunala organisationen. Bibliotekarierna på Eslövs skolor var tidigare anställda av Eslövs stadsbibliotek. Genom att pengar styrdes

över från en kommunal nämnd till en annan blev skolornas rektorer chefer över bibliotekarierna – som på så vis kom närmre det pedagogiska arbetet.

Flera som intervjuas i den här rapporten beskriver just denna förändring som avgörande för att skolbibliotekarierna numera kan göra verklig skillnad.

Skolor är komplexa verksamheter och det är inte möjligt att med säkerhet slå fast sambandet, men det finns tecken som tyder på att satsningen på skolbibliotek har effekt. På bara några år har grundskolans meritvärden ökat. Resultaten på nationella prov i svenska har förbättrats i Eslöv.

Antalet elever som slutar årskurs nio med gymnasiebehörighet har blivit fler.

Jag har intervjuat elever, lärare, rektorer, förvaltningspersonal och politiker och mina slutsatser kan sammanfattas i fyra punkter:

1 Skolbibliotekariernas organisatoriska tillhörighet har som sagt betydelse. Numera är de pedagogiska resurser på ett annat sätt än tidigare.

Det saknas officiella uppgifter om hur det ser ut på andra håll i Sverige, så jag skickade en fråga om det till samtliga kommuner. Ur de knappt 250 svaren framträder tydligt att den organisation som Eslöv valt är den som dominerar. Men att skolbibliotekarierna i nästan 20 procent av kommunerna fortfarande har sin hemvist i samma förvaltning som folkbiblioteket ger anledning att befara att deras kompetens inte kommer till sin rätt fullt ut.

2 Bibliotekariers yrkeskompetens måste synliggöras. En föräldrad föreställning verkar vara att yrket går ut på att öppna och stänga biblioteket, och däremellan låna ut böcker. Men bibliotekarierna är mer komplexa än så. Den ofta bristfälliga insikten om deras förmågor innebär att de själva ofta måste göra sig och sin kompetens synlig, identifiera behov som finns och på vilket sätt de kan göra nytta.

I Eslöv inleddes följaktligen skolbiblioteksatsningen med att »utbilda rektorerna i vad det kan innebära att ha en skolbibliotekarie«, som grundskolechefen Ulrika Narling uttrycker det.

3

Att många av landets skolbibliotek fortfarande saknar bemanning beror inte främst på brist på bibliotekarier. Förklaringen är snarare att många kommuner inte prioriterar biblioteken. Detta talar för att en kompetenshöjande insats, som den i Eslöv, borde riktas till kommunpolitiker, förvaltningspersonal, rektorer och lärare för att etablera kunskap om vad bibliotekarier kan bidra med i skolan.

4

Den här rapporten handlar inte om vad nyblivna bibliotekarier har med sig för färdigheter från sina utbildningar, men mycket tyder på att de delar som handlar om pedagogik och social interaktion skulle kunna förstärkas.

Thord Eriksson

Så här säger lagen om skolbibliotek

År 2010 skrevs alla elevers tillgång till skolbibliotek in i skollagen.

Den 1 juli 2025 trädde en förändring av lagen i kraft som innebär att alla elever inte bara ska ha tillgång till skolbibliotek. Skolornas huvudmän ska dessutom »sträva efter att för skolbiblioteksverksamheten anställa personal som i första hand har en examen från en högskoleutbildning inom biblioteks- och informationsvetenskap eller i andra hand en examen från en annan relevant högskoleutbildning«.

Detta gäller förskoleklass, grundskola, gymnasieskola och den anpassade gymnasieskolan.

Lagändringen innebär också att alla skolhuvudmän ska ha biblioteksplaner för sin biblioteksverksamhet. Kommunala huvudmän kan välja att ta fram en särskild skolbiblioteksplan, eller att låta skolbiblioteken ingå i en plan som är gemensam för kommunen, som tidigare. Varje skolhuvudman ska i sin plan precisera hur ändamålet med skolbiblioteket ska uppnås. •

90%

År 2024 hade 90 procent av landets elever tillgång till skolbibliotek.

76%

76 procent av skolbiblioteken hade någon form av bemanning.

67%

Det betyder att 67 procent av eleverna hade tillgång till bemannat bibliotek.

7%

7 procent av eleverna hade inte tillgång till bibliotek på sin skola, utan på ett folkbibliotek eller genom annan lösning.

Ulrika Narling

Grundskolechefen

»Vi behöver äga skolbibliotekarierna«

Arbete i en annan kommun gav Ulrika Narling en viktig lärdom: skolans bibliotekarier ska inte komma från folkbiblioteket, utan ha skolan som arbetsgivare. Insikten blev en utgångspunkt för Eslövs satsning på skolbibliotek.

För tio år sedan flyttade Ulrika Narling till en rektorstjänst i en annan kommun där skolbiblioteken prioriterades på ett helt annat sätt än i Eslöv. Där var ambitionen en skolbibliotekarie på varje skola, medan Eslöv vid den tiden inte hade fler än två–tre med ansvar för runt femton skolor.

– Det var första gången jag arbetat med en skolbibliotekarie på det sättet, säger Ulrika Narling.

Erfarenheten gjorde starkt intryck på henne.

Vad lärde du dig av det?

– Att en skolbibliotekarie inte bara är någon som sitter och håller koll på öppettider och sköter utlåningen. Utan att hon eller han är ute i klasserna och jobbar tillsammans med lärarna, planerar och följer upp.

Efter två år kom Ulrika Narling tillbaka till Eslöv, först som rektor och snart som avdelningschef för kommunens grundskolor.

– Hon hade med sig idéer och tankar som vi blev intresserade av, berättar Karin Gyllensten, som ledde barn- och utbildningsförvaltningen och därmed var Ulrika Narlings närmaste chef. Hon fortsätter:

– Våra elever behövde förbättra sina skolresultat och för att göra det krävs ju bland annat en koncentration på språket.

Utöver synen på skolbibliotekens bemanning fanns det en annan avgörande skillnad mellan Eslöv och kommunen där Ulrika Narling tillbringat två år. Där hade skolornas bibliotekarier ingått i den personal som rektorerna ansvarade för. I Eslöv, liksom i många andra svenska kommuner, var de däremot anställda av folkbiblioteket.

Ulrika Narling ansåg att detta var en avgörande brist. 2021 flyttades därför skolbibliotekens budget över från Eslövs kultur- och fritidsförvaltning, som driver folkbiblioteket, till barn- och utbildningsförvaltningen. De dåvarande tre skolbibliotekarierna följde med och blev del av sina skolors organisationer, och kom därmed ett steg närmare den pedagogiska verksamheten.

– Vi behöver helt enkelt äga dem, konstaterar Ulrika Narling krasst.

Den förändrade organisationen och prioriteringen rimmade med det delbetänkande som Miljöpartiets tidigare språkrör Gustav Fridolin presenterat i slutet av 2020. På uppdrag av regeringen hade han lett en utredning om skolbibliotekens framtid och föreslagit att det skulle bli obligatoriskt för varje skola att ha sitt skolbibliotek bemannat med utbildad personal. (Stora delar av förslaget låg till grund för den ändring av skollagen som trädde i kraft den 1 juli 2025.)

Samtidigt som skolbibliotekarierna i Eslöv knöts närmare grundskolorna 2021 genomfördes en utbildning för rektorerna om vad det skulle kunna innebära i praktiken. En annan del av processen handlade om att utbilda politikerna, något som blev särskilt viktigt när det gällde att fördela statliga pengar till skolorna.

– Ett av våra största statsbidrag ökade och då var frågan vad vi skulle göra, säger Ulrika Narling. Det blev en diskussion om man skulle fördela pengarna jämnt över alla skolor, eller satsa rejält på läsning och läsutveckling och anställa fler skolbibliotekarier på heltid. Pengarna räckte till det senare, så då tog politiken det beslutet. Idag har vi bemannade skolbibliotek överallt, förutom på de allra minsta skolorna.

En viktig del i satsningen är att biblioteken numera också är en obligatorisk mät punkt i varje skolas systematiska kvalitetsarbete. Ulrika Narling betonar betydelsen av det. Annars skulle risken vara stor att skolbiblioteken åter blir en plats där det finns en person som öppnar, stänger och lånar ut böcker, och inte mycket mer än så.

– Det är viktigt att hålla i det, att förvalta kunskapen och fortsätta med utvecklingen, säger hon. •

David Westlund

Politikern

»Det handlade om likvärdighet«

Tidigare såg det olika ut på Eslövs skolor. Några hade bemannat bibliotek, men de flesta hade det inte. Därför öronmärktes resurser för skolbibliotek. »Vi ville se till att pengarna hamnade just där.«

Budgeten för Eslövs skolbibliotek styrdes över från kultur- och fritidsnämnden till barn- och utbildningsnämnden, där socialdemokraten David Westlund är ordförande.

– Ulrika Narlings idéer handlade om att få en bättre struktur runt skolbiblioteken så att de kom närmre skolan, säger han. Samtidigt sköt vi till kommunala pengar som gjorde att vi kunde tillföra resurser för att påbörja en förstärkning av biblioteken.

Istället för att bara fördelas till skolorna, öronmärktes pengarna så att de säkert skulle gå till en satsning på biblioteken – spets istället för bredd, alltså. Det övergripande syftet var att stärka skolresultaten.

Statliga pengar för läsfrämjande hanterades på samma sätt; rektorerna fick inte förfoga fritt över dessa resurser, utan beslut fattades om hur stor del som skulle gå till biblioteken.

– Det var en prioritering vi gjorde, säger David Westlund. Vi ville fokusera på skolbiblioteken och se till att pengarna hamnade just där. Tidigare hade vissa skolor satsat mer på skolbiblioteken och andra mindre, så det handlade om likvärdighet också. Det gällde att se till att alla skolor har bra tillgång till skolbibliotek och till skolbibliotekarier.

»Det gällde att se till så att alla skolor har bra tillgång till skolbibliotek och till skolbibliotekarier.«

Förändringen i Eslöv genomfördes innan Gustav Fridolins utredningsförslag resulterat i en faktisk lag. Det skulle knappast vara långsökt att tänka sig att andra kommuner med behov av att bemanna sina skolbibliotek hör av sig för att ta del av Eslövs erfarenheter – men det är i så fall inget David Westlund märkt något av.

– När det kommer ny lagstiftning finns alltid en risk att man som kommun tänker på vad man kan göra som minst, och samtidigt leva upp till lagen, säger han. Men här har vi tagit ett grepp som snarare handlar om att få ut så mycket som möjligt av våra skolbibliotek.

Eslövs satsning har inte genomförts i en handvändning – den sista rekryteringen av en bibliotekarie gjordes under 2025.

– Nu har vi den bemanning vi ska ha, säger han. Det här är en organisation som behöver sätta sig, bibliotekarierna måste lära känna lärarna så att de vet vad lärarna förväntar sig. Och lärarna måste lära känna bibliotekarierna så att de vet hur de kan nyttja deras kompetens på bästa sätt. •

Folkbibliotekschefen

»Medarbetarsamtal avhandlades på två minuter«

När Per Andersson var skolbibliotekarie tyckte han att det kändes fel att tillhöra Eslövs stadsbibliotek. Nu är han själv chef där – och lättad över att skolbibliotekarierna är anställda i sina skolor.

Innan han började jobba på stadsbiblioteket i Eslöv var Per Andersson skolbibliotekarie och skolbibliotekssamordnare i kommunen i drygt tio år. Hela tiden tyckte han det var märkligt att jobba på en skola, men ha sin närmaste chef på stadsbiblioteket.

– Jag uppskattade mitt jobb på skolan, säger han. Jag hade superbra kollegor, bra samarbete med lärarna, och bra rektorer som förstod sig på bibliotek, så jag var jättenöjd. Samtidigt var det konstigt med årliga medarbetarsamtal där delen som rörde mitt arbete på skolan avhandlades på två minuter, helt enkelt eftersom min dåvarande chef befann sig för långt bort från verksamheten för att veta särskilt mycket. Mina närmaste kollegor var i stället lärarna på skolan.

När han själv blev chef för folkbiblioteket blev han följaktligen också chef för Eslövs skolbibliotekarier – och känslan av att detta var ologiskt höll i sig.

– Så det var väl både jag och grundskolechefen Ulrika Narling som drev på att skolan borde ta över sina bibliotekarier, säger han.

Vid den tidpunkten hade Gustav Fridolin just presenterat sin utredning om skolbibliotek med förslag om obligatorisk bemanning på alla skolor.

– Vi såg vartåt det barkade och förstod att vi borde följa utredningens förslag. Om några år skulle vi ändå vara tvungna att göra det.

Det finns dock fortfarande band mellan skolorna och stadsbiblioteket. Framför allt är bibliotekssystemet som registrerar lån gemensamt. Att skolbiblioteken numera drivs med adekvat bemanning märks på att omsättningen i systemet har ökat avsevärt. 2024 lånades nästan 18 procent fler böcker i Eslöv än 2018 – och det var skolornas bibliotek som stod för ökningen.

Att alla bibliotek delar på samma system betyder att hela bokbeståndet är tillgängligt överallt, vilket är en viktig faktor för att säkra likvärdigheten, menar Per Andersson.

»Vi såg vartåt det barkade och förstod att vi borde följa utredningens förslag.«

– Stadsbiblioteket har en mycket större budget än biblioteket på en byskola. Om det bibliotekets bestånd vore fristående skulle det vara svårt att uppnå ett jämligt skolbibliotekserbudande.

Med tiden har det utkristalliserats att både folkbiblioteket och skolbiblioteket har viktiga roller, menar Per Andersson.

– Man har var sitt uppdrag, men man är också beroende av varandra. Skolan har möjlighet till relationsbyggande och individanpassning på ett annat sätt än folkbiblioteket, men mycket av mängdläsningen kommer utanför skoltiden. Ibland är det folkbiblioteket, men ganska ofta skolbiblioteket som väcker intresset, och där är det viktigt att vi kan kroka i. Min förhoppning är att vi ska fortsätta nyttja varandras styrkor för en god gemensam biblioteksverksamhet i Eslöv.●

Maria Schedvin

Högstadiesbibliotekarien

»Man måste vara beredd att komma närmare verksamheten«

Maria Schedvin har en självklar position i det pedagogiska arbetet på sin skola. Rektorn har utsett henne till gruppledare för lärarna i svenska.

Norrevångsskolan har två bibliotek, ett för elever från förskoleklass till årskurs 1–6 och ett för årskurs 7–9, där Maria Schedvin började 2022. Hon tycker att det fortfarande finns mycket kvar att utveckla, inte minst rektorers sätt att tänka kring bibliotekens betydelse. Men samtidigt säger hon:

– Om vi jämför vår kommun med någon annan, är vi på en annan planet!

Att vara gruppledare innebär att vara länken mellan skolledningen och lärarna i svenska. Varje vecka har hon möte med rektorn och övriga gruppledare, och med sin grupp svensklärare.

– Det handlar om att rektorn förstår vad man kan få ut av en bibliotekarie, säger hon. Men också om att man måste vara beredd att komma närmare verksamheten. Jag tror att det är ett lika stort problem åt båda hållen, med både rektorer som inte riktigt förstår och skolbibliotekarier som kanske inte alltid är beredda att göra de förflyttningar som behövs för att på riktigt bli en del av skolan.

»Om vi jämför vår kommun med någon annan, är vi på en annan planet!«

Biblioteket har stora fönster mot en av skolans korridorer. Hyllorna är inte högre än att hela den ljusa lokalen går att överblicka. Intill entrédörren står en återlämningsstation av samma typ som på stadsbiblioteket eftersom de delar samma system.

– Det gör också att eleverna känner igen sig. Att de förstår att det är samma princip på folkbiblioteket.

Men det är inte på biblioteket som Maria Schedvin tillbringar all sin tid. Hon är mycket ute i klassrummen – men bara när det finns ett uttalat behov.

– Jag har jobbat så länge att jag har lärt mig att inte gå ut och göra något som inte ska ske i undervisningen, säger hon. När lärarna flaggar för att vi behöver lägga fokus på informationssökning och hur vi pratar om källor, då sätter vi oss och planerar. Jag kommer aldrig ut och bara river av något, utan det sker i samband med att de ska göra något särskilt. Så att det blir på riktigt.

I en krönika senvintern 2025 ([Biblioteksbladet.se](https://biblioteksbladet.se), 12 mars) skrev hon om hur skolornas bibliotek skiljer sig mellan landets kommuner. Några månader senare skulle ändringen av skollagen träda i kraft, med krav som i stora drag går ut på att varje skola ska ha sitt bibliotek bemannat med utbildad personal.

– För skojs skull läser jag platsannonserna och ser de milsvida skillnaderna på vad man söker och vad man förväntas utföra för mirakel på halvtidstjänster med alldeles för många elever.

Det handlar inte enbart om att anställa en bibliotekarie-kompetens egentligen, utan också om att anställa en bibliotekarie som får goda förutsättningar att arbeta efter målen i läroplan och skollag. Annars finns det liksom ingen mening. Som skäl till sin pessimism framhöll hon bristande tillgång på utbildad personal, i kombination med att det på många håll tycks saknas politiker och skolledare med insikt om vilken betydelse bemannade bibliotek kan ha. Följden blir ofta de platsannonser hon nämnde i krönikan, där någon med låg tjänstgöringsgrad förväntas göra underverk för väldigt många elever.

– Då kan man lika gärna strunta i det och lägga pengarna på något mer effektivt, resonerar Maria Schedvin.

Men för Eslövs del känner hon däremot tillförsikt.

– Ja, jag tycker att vi är på jättegod väg. Man börjar på en liten stig och går, och sen blir vägen bredare, och nu tycker jag att vi börjar få det trefiligt!

Känslan är att det nya sättet att jobba med bibliotekarier på varje skola har satt sig och att det inte finns någon väg tillbaka.

– När politiken går in tillsammans med de som ska genomföra det, då tänker jag att man kan göra nästan vad som helst.

Maria Schedvin konstaterar att hon med sin heltidstjänst har rimliga förutsättningar att göra ett bra jobb på Norrevångsskolans högstadium med drygt 300 elever, jämfört med ensamjobbande kollegor på mycket större skolor.

– Hur får du en relation till alla om du har 900 elever?
Det är omöjligt. •

Hugo och Hanna, 13 år.

Går i sjuan på Norrevångsskolan.

Hugo: Jag lånar böcker och läser mycket. Här är mycket bra böcker, mer än vi hade innan. Jag är en sån som gillar lite mer vuxenböcker. Mycket skräck, typ Stephen King och sånt.

Hanna: Jag är här dagligen för att låna och läsa böcker, eller för att bara hälsa på Maria (Schedvin, skolbibliotekarie). Jag gillar Rick Riordans böcker om Percy Jackson. Det är typ grekisk mytologi som utspelar sig i den moderna världen.

Birger och Kafeja, 14 år.

Går i åttan på Norrevångsskolan.

Birger: Oftast är det bara att komma hit och låna böcker. Om man har en rast och inget att göra så går man hit och kanske lånar en bok, eller bara bläddrar i det som finns här.

Kafeja: Jag är ofta här. Jag läser jättemycket, för jag behöver göra det för att bli bättre på det. Måndag, onsdag och fredag. Då läser jag med några andra elever. Man får mycket hjälp här att hitta böcker man gillar.

Birger: Det är en jättebra bibliotekarie, hon vet vilka böcker man gillar och man kan alltid prata med henne.

Bastian och Minja, 15 år.

Går i nian på Norrevångsskolan.

Bastian: Innan läste jag inte så mycket, men nu läser jag lite då och då när jag får tid. Det brukar bli fantasy och sci-fi.

Minja: Jag läser också mest fantasy, och brukar klämma en bok i veckan, det är något av det roligaste jag vet. Jag tycker att man borde visa att det finns olika typer av böcker. Böckerna som skolan visar upp är oftast rätt vardagliga, det är inte jättemycket fantasy vilket jag tror att många skulle intressera sig för. När man sitter och scrollar är det för att man vill komma bort från allt runt om sig, så då kan en fantasybok vara jättebra att byta ut det med.

Bastian: Mer bokprat, att bibliotekarien går till klasserna och visar upp från olika genrer, hade nog hjälpt mycket.

Mellanstadierektorn

»Jag har lärt mig hur en bibliotekarie kan vara en naturlig del av skolan«

Tidigare såg rektorn Susanne Svensson biblioteket som en plats där eleverna lånade böcker, och inte mer än så. Nu har hon gjort skolbibliotekarien till gruppleddare för lärarna i svenska.

Norrevångsskolan har elever från förskoleklass till årskurs 9 och hade tidigare en bibliotekarie och ett bibliotek. Eslövs satsning innebar att en andra bibliotekarie anställdes och att skolan numera har två bibliotek, ett för f-6 och ett för högstadiet.

Samtidigt genomfördes den organisatoriska förändring i kommunen som innebär att bibliotekarierna inte längre är knutna till stadsbiblioteket, utan till skolorna där de jobbar, och att de har respektive rektor som chef.

Tidigare var det stadsbiblioteket som bestämde vilken personal som skolorna fick ut, de blev tilldelade en bibliotekarie som jobbade där.

Susanne Svensson, som är rektor för Norrevångsskolans högstadium, medger att hon till en början inte fullt ut insåg vad det faktiskt innebar.

»Jag var van vid hur biblioteket brukade fungera.«

– Jag var van vid hur biblioteket brukade fungera, säger hon. Det var en plats där man kunde låna böcker, och så var det inte mycket mer med det. Sedan fick jag en skolbibliotekarie som visste hur det kunde vara, och som var lite mer drivande. Jag fick lära mig mycket om hur man kan samarbeta med en bibliotekarie, och hur det kan bli en mer naturlig del av skolan.

Lärarna är indelade i fem grupper, och Susanne Svensson gjorde bibliotekarien Maria Schedvin till svensklärarnas gruppledare.

– Hon behöver samarbeta bra med lärarna i svenska och sedan, rent personligt, passar hon bra att driva den gruppen framåt.

Gruppleaderskapet innebär också att Maria Schedvin har möte med Susanne Svensson och övriga gruppledare varje vecka.

– Då pratar vi om praktiska frågor, men också om utvecklingsfrågor, och sedan går hon till sina lärare i svenska och pratar om det som vi har pratat om.

Andelen elever i årskurs 9 på skolan som klarade de nationella provens läsförståelsedel ökade något från 2023 till 2024. Samtidigt ökade niornas genomsnittliga meritvärde och andelen elever med behörighet till gymnasiet.

Susanne Svensson säger dock att hon inte vill dra några förhastade slutsatser om vad satsningen på skolbibliotek faktiskt har betytt när det gäller elevernas resultat. Men hon hoppas att den ska börja märkas hos de elever som når högstadiet.

– Vi tar emot dem när de börjar sjuan och ser idag att många inte kan läsa, eller läser väldigt dåligt. Nu har de bibliotek lägre ner i åldrarna också, så jag hoppas att de kommer att ha en högre nivå när de börjar sjuan.

Däremot är hon övertygad om att motivationen till läsning redan har ökat bland högstadieeleverna.

– Bara en så enkel sak som att Maria kommer ut i klassrummen och berättar engagerat om nya böcker spelar förstås roll. Hon driver eleverna framåt till läsning. De blir mer aktiva läsare om hon får dem att välja rätt böcker. Hon hittar också på olika aktiviteter. Vi har till exempel haft något som vi kallar för kioskläsning, då man läser och får en liten biljett och kan köpa något i kiosken.

Men det är inte bara skolans elever som läser. Närvaron av en bibliotekarie märks också bland lärarna.

– Maria brukar även skapa tävlingar för oss vuxna, så läsningen har ökat också bland lärarna. Man pratar mer om böcker och det är mer naturligt att boken är en del av skolan. Maria har satt upp en hylla med nyheter i personalrummet, så att man kan låna en bok där. Det finns böcker och tävlingar och saker och utmaningar kring läsning överallt, både för oss vuxna och för eleverna. •

Gymnasiebibliotekarien

»Är det något med böcker,
då kommer de till mig«

Satsningen på gymnasiets bibliotek rör i hög grad skolans praktiska program och kretsar kring *shared reading*, att läsa högt i grupp.

»Det är magiskt det här«, säger bibliotekarien Emelie Ljungberg.

Carl Engströmgymnasiet invigdes 2019 och gick före grundskolorna i Eslöv. Redan från början framhölls biblioteket och bibliotekarien som viktiga för att öka skolans attraktionskraft.

Trenden hade länge varit tydlig på Bergaskolan, som ersattes av Carl Engströmgymnasiet. Efter grundskolan valde många av Eslövs ungdomar att fortsätta sina studier på annat håll, oftast i närliggande Lund. De studiemotiverade försvann, övriga blev kvar. För tio år sedan lämnade runt hälften av eleverna skolan utan att ta examen.

2021 hade andelen elever med fullständiga betyg stigit till 62 procent, och 2025 uppgick den till 89 procent.

En del av pengarna som Natur & Kultur har bidragit med under perioden 2024–2026 har använts till att utbilda tolv lärare i *shared reading*, en metod för läsutveckling som går ut på att läsa högt och diskutera i grupp under ledning av en läsledare.

– Vi ville göra något som även räcker efter att pengarna är slut, säger bibliotekarien Emelie Ljungberg, som började jobba på Carl Engströmgymnasiet 2019 när skolan var helt nybyggd.

Shared reading har etablerats på de praktiska yrkesprogrammen – innan intervjun har Emelie precis haft en timmes läsning med sju elever från årskurs ett på byggprogrammet.

»Innan lektionen tänkte jag att jag skulle få plocka upp langarlurar ur strumporna, men de bara lämnade in sina mobiltelefoner.«

– De har stora utmaningar, men det var strålande, jätteroligt, säger hon entusiastiskt.

Gruppen läste novellen *Elda telefonkataloger* av John Ajvide Lindqvist, en berättelse som mynnar ut i en sorts rysk roulette för två killar som är lite utanför och precis har börjat gymnasiet.

– Det var verkligen knäpptyst. Innan lektionen tänkte jag att jag skulle få plocka upp langarlurar ur strumporna, men de bara lämnade in sina mobiltelefoner.

Langarlurar? Uttrycket hänger ihop med att det är mobilförbud i klassrummen och att många elever därför har en extra telefon – *langarlur* – gömd, till exempel i en strumpa. Men under timmen med *shared reading* var det ingen som smög fram sin andra telefon.

– Nej, de satte sig ner och vi började läsa, säger Emelie Ljungberg. De frågade inte ens när det var fika, och när det verkligen var fika bad de mig fortsätta läsa. Det är sjukt konstigt, men det är magiskt det här!

Emelie Ljungberg

Shared reading görs på lektioner i svenska och närvaron är obligatorisk – men eleverna bedöms inte.

I likhet med eleverna på Norrevångsskolans högstadium har eleverna på Carl Engströmgymnasiet förbättrat sina resultat på de nationella provens del som rör svenska språket.

– Svenskläraren i ettan brukar kolla av lite vad de kan, och låta dem göra gamla nationella prov, säger Emelie Ljungberg. I den första gruppen var det runt 22 procent som fick godkänt på alla delar – och sen visade det sig att det var 68 eller 69 procent som klarade sig på våren. Då hade vi läst varje vecka med dem.

Efter dagens *shared reading* kan hon konstatera att ett par av killarna som deltagit har sökt sig till biblioteket. Det är första gången hon ser dem där.

– Det slår aldrig fel, säger hon. När jag har haft dem i *shared reading* flyttar de in. Då känner de mig och kan vara här. Som bibliotekarie har man en annan möjlighet att bygga relationer till eleverna, just eftersom jag inte sätter betyg.

Vid sidan av *shared reading* handlar mycket av Emelie Ljungbergs arbete om medie- och informationskunnighet, MIK. Hon delar ofta lektionerna med en lärare som är inriktad på informations och kommunikationsteknik, IKT.

– Vi har tagit mentorstiden i anspråk, för det är sällan någon är intresserad av den. Så vi sa: »Boka oss!« Vi har kurser som vi kan komma ut och diskutera med eleverna, allt från AI till källtillit.

Precis som *shared reading* skapar också MIK-lektionerna band till biblioteket. Ytterligare en sådan relationsbyggande aktivitet är att alla skolans läroböcker delas ut där.

– Eleverna lånar alla böcker här när skolterminen börjar, och lämnar tillbaka dem i juni, säger Emelie Ljungberg.

Det är inte så vanligt att det fungerar så?

– Nej, jag tror inte det. Många bibliotekarier tycker att det är jobbigt eftersom det tar så mycket tid. Men det tar tid i början på terminen och i slutet på terminen, och däremellan ingenting.

Vad är vinsten?

– Att jag träffar alla elever första dagen. De får ett ansikte på mig och jag får ett ansikte på dem, och lär mig oftast deras namn. Är det något med böcker, då kommer de till mig.

Det låter mest som att du tar på dig en massa onödigt jobb?

– Nej, faktiskt inte. Det är bara ett superplus!•

Gymnasierektorn

»Fler elever läser och tycker det är roligt«

Carl Engströmgymnasiets rektor Anna Öjehagen är övertygad om att skolbiblioteket lämnar spår i elevernas studieresultat. »Vi har gått från en examensgrad på runt 60 procent till att nu ligga på 89 procent.«

Det är en ynnest att jobba på en skola där biblioteket är en naturlig del av verksamheten, tycker Carl Engströmgymnasiets rektor Anna Öjehagen.

– Och att ha en så driven bibliotekarie som jag har, det är en fantastisk tillgång.

Biblioteket är det första en besökare möter i den stora entréhallen. Anna Öjehagen är övertygad om att placeringen bidrar till lugn och harmoni.

– Att man bara går rakt in och kan vara där och hänga lite. Det blir inte en så stor grej att gå till biblioteket. Jag är oerhört tacksam att jag är här.

Hon understryker samtidigt att det bemannade biblioteket inte är den enda förklaringen till skolans stärkta resultat. Det har även gjorts andra satsningar på läsning.

»Att ha en så driven bibliotekarie som jag har, det är en fantastisk tillgång.«

– Vi gör andra satsningar också, som att jobba systematiskt med att lästräna eleverna för att få upp läshastigheten, men det är viktigt att ha en bibliotekarie som är med och stöttar och hjälper till, som hittar bra texter som verkligen kan passa eleverna, och tillsammans med ett kollegium som också tycker att det är viktiga frågor.

Satsningen på *shared reading* är finansierad med pengar ur bidraget från Natur & Kultur. Vad händer när det stödet upphör?

– Det är klart att vi behöver fundera kring det, säger Anna Öjehagen, att vi inte har det här extra fluffet att använda oss av. Men jag tänker att vi ändå har en ganska väl tilltagen biblioteksbudget, och kommer att fortsätta ha det.

Skolan drivs med förlust, men Anna Öjehagen säger att det inte är möjligt att skära i kostnaderna för pedagogiken, inklusive biblioteket.

– Jag anser inte att det finns någonting jag kan dra ner på i min budget. Vi behöver så många lärare som vi har nu, vi behöver de läromedel vi har nu, och våra elever behöver detta.

Skolbibliotekarien Emelie Ljungberg har berättat att vissa kostnader, som till exempel att bjuda på fika i samband med *shared reading*, och låta elever som deltar där och i läsecirkel behålla sina böcker, hittills varit möjliga tack vare pengarna från Natur & Kultur. Men inget talar för att slopa dessa mindre kostnader framöver, trots det trängda ekonomiska läget.

– Ska man vara krass är minskade personalkostnader det enda som ger någon verklig effekt i en budget, säger Anna Öjehagen. Att ta bort lite fika – det är inte värt det. Och det är precis som Emelie säger: de här stora, bullriga killarna från byggprogrammet tycker att det är sjukt mysigt.

Framöver vill Anna Öjehagen gärna att biblioteket tar en större roll i frågor om AI och MIK.

– Hur kommer det påverka oss? Vilken funktion kommer det ha? Hur ska vi lära eleverna att använda AI? Det tänker jag blir en del av bibliotekets funktion, säger hon. •

Anna Öjehagen

F-6-bibliotekarien

»Man måste lära känna eleverna, kasta sig ut i klassrummen«

Bibliotekarien Mikaela Hofmann har jobbat på sin skola i 18 månader. Under tiden har antalet lån på skolbiblioteket fördubblats.

Marieholm ligger mellan Eslöv och Landskrona och har en f-6-skola med 200 elever, Marieskolan. Mikaela Hofmann började jobba som bibliotekarie här hösten 2024 på en helt nyinrättad tjänst. Innan dess hade en av skolans lärare haft ansvar för biblioteket, som ligger i en separat byggnad alldeles intill skolan och även fungerar som filial för Eslövs stadsbibliotek. När hon sökte jobbet annonserade kommunen efter en bibliotekarie som kunde utveckla skolans läskultur och elevernas språkförmåga, vara en integrerad del i den dagliga pedagogiska verksamheten och jobba med MIK-frågor, medie- och informationskunnighet.

– Utförandet av de rutinerna har jag fått bygga upp. Man måste börja med att lära känna eleverna på alla möjliga vis, kasta sig ut i klassrummen så snabbt man bara kan, vara ute på rasterna, prata med lärarna: »Du har svenska de här tiderna. Jag kan väl vara med. Jag hjälper till. Så ser vi vad som händer.«

Hon beskriver en roll som innebär att hon själv måste identifiera behoven av hennes kompetens.

– När lärarna inte är vana vid att ha en bibliotekarie tror jag det är viktigt att man visar sig och vad man kan erbjuda.

Hur vet hon att hon gör nytta? Mikaela svarar att det ännu inte har gått tillräckligt med tid för att det ska synas några förändringar i betygen, som eleverna får första gången på höstterminen i årskurs 6.

– Men jag kan ju säga att lånestatistiken här har fördubblats sedan jag började. Och jag märker att eleverna pratar om böcker. Det finns ett jättedjupt intresse, de älskar böcker, de tycker om att vara på biblioteket. Vi har ett arbete framför oss för att omsätta det i språkkunskap. Vi är en bit på väg men det kommer att ta ett tag. Det är inget som man ser direkt. Men det är ju andra i kommunen som har jobbat längre, och där har de sett att det funkar.

Varje klass har bibliotekstid en gång i veckan och då träffar Mikaela dem, men det mesta av hennes arbete är förlagt till andra delar av skolan.

– Mycket sker i korridorerna, eller ute på skolgården. Man blir alltid fångad av någon som vill beställa en bok, reservera något eller har något att lämna tillbaka.

Det är tydligt att det finns ett intresse för läsning. Mikaelas mål framåt är att ta en självklar plats i skolans MIK-undervisning. I Eslövs skolbiblioteksplan finns det en progressionsöversikt där det står vilka MIK-kunskaper elever ska ha beroende på vilken årskurs de går i.

– Den har ju utarbetats av skolbibliotekarier, klubbats i nämnden och förankrats hos rektorerna, så det finns mycket kännedom kring den.

När Mikaela planerar sin del i MIK-undervisningen på Marieskolen behöver hon alltså inte uppfinna allt själv, det handlar mer om att hitta en naturlig form för arbetet.

– Man vill alltid förankra det i något större, så att det inte blir så lösryckt. När sexorna pratar upphovsrätt, då är det naturligt för mig att komma in och prata om det och alla närliggande områden. Men vi behöver bygga upp rutiner för att konkret veta vad vi ska göra, och ha en plan så att det blir likvärdigt för alla på skolan. •

F-6-rektorn

»Vi börjar få barn som vill läsa«

Bibliotekarien är en viktig ny resurs, anser rektorn Anna W Jörgensen. Men det är nödvändigt att komma ihåg att undervisningen prioriteras på en skola. Därför måste bibliotekets budget vara öronmärkt så att pengar inte börjar tas därifrån.

Det har stor betydelse för Eslövs skolor att ha bibliotek bemannade med bibliotekarier, anser Anna W Jörgensen, som är rektor för Marieskolan med elever från förskoleklass till årskurs 6.

– Det är ju helt omöjligt för lärare att hålla sig ajour med alla böcker som publiceras, och att skapa det här intresset som vi ser att barnen behöver för att utvidga sitt språk och läsandet i sig. Att då ha någon som är 100 procent på detta, är ju fantastiskt.

Hon understryker också att bibliotekarier inte behöver sätta betyg eller på andra sätt bedöma eleverna. En självklar fördel, anser hon.

Hon har jobbat på skolor i Eslöv sedan 2008, nu som rektor på Marieskolan sedan våren 2025 och innan dess som biträdande rektor på Norrevångsskolan, där hon alltså var med och genomförde satsningen på skolans bibliotek.

– Lärare ser ett stort behov av bibliotekarier, kan se avlastningen och vill jobba tillsammans med dem. Sedan hänger det så klart på personkemi, men ofta funkar det och då är det liksom ... klockrent.

Den största skillnaden mot tidigare är att hela tiden ha närheten till ett fungerande bibliotek. En annan förändring hänger ihop med att bibliotekarierna numera inte längre är knutna till kommunens folkbibliotek, utan ingår i skolans personal.

– Nu jobbar vi tillsammans, skolbibliotekarien deltar i kompetensutveckling med lärarna, de är en i gänget.

Anna W Jörgensen betonar betydelsen av att satsningen på skolbibliotekarier är beslutad på politisk nivå och att de har kunnat anställas med öronmärkta ekonomiska medel. Större frihet för skolornas rektorer skulle innebära risk att ambitionen börjar naggas i kanten, helt enkelt för att undervisning utgör skolornas kärnverksamhet och att det därför är självklart för en rektor vilka val som måste göras om resurserna är knappa.

»Lärare ser ett stort behov av bibliotekarier, kan se avlastningen och vill jobba tillsammans med dem.«

– Man måste alltid prioritera lärare i klassrummet. Man måste alltid ha någon som betygsätter, och då får bibliotekarierollen stryka på foten.

Därför är det viktigt att satsningen på skolbibliotek är fastslagen uppifrån, menar hon, eftersom det innebär öronmärkta pengar som hon och hennes kollegor inte kan röra.

Vad har en bibliotekarie på just Marieskolan hittills gett?

– Vi börjar få barn som tycker om att läsa, går till biblioteket och väljer att dra sig till Mikaela. På sikt hoppas vi att det ska ge ett bättre och mer aktivt ordförråd, för det är torftigt idag. Vi börjar på ganska låg nivå och behöver jobba oss uppåt. •

Om den här rapporten

Eslövs kommun har under tre år fått ekonomiskt stöd från Natur & Kultur för att uppmärksamma det bemannade skolbibliotekets viktiga roll för läsande och läslust. Stödet har använts till att stärka samarbetet mellan skolbibliotekarier, bredda bokbeståndet, arbeta fördjupat med läsning och bjuda in författare. Det har resulterat i att utlånen av böcker har ökat, personalen upplever ett ökat läsintresse bland eleverna och gymnasieelever som deltagit i *Shared reading* upplever förbättrad läsförståelse.

Den här rapporten är framtagen av frilansjournalisten Thord Eriksson på uppdrag av Natur & Kultur för att dela kunskap om hur Eslövs kommun på bred front har arbetat för att stärka läsningen. Skolbiblioteken är del av satsningen.

Varje gång du väljer förlaget Natur & Kultur är du med och bidrar till något större. Vi är en oberoende stiftelse som ska göra skillnad i samhället. Förutom att inspirera till läsande och lärande stärker vi röster i det demokratiska samtalet genom priser, stipendier och stöd.
Vi ger ordet till fler.